

A Kunszentmiklósi Gimnázium Öregdiák Társaság

Hírleve

Különszám 2020

Öregdiák-Találkozó

2020. május 16.

miklosioregdiakok@gmail.com

www.miklosioregdiakok.hu

**A testnevelés és a sport
a kunszentmiklósi gimnázium életében**

(Történeti áttekintés)

Írta: Balogh Mihály

Mozgalmunkat az iskolai alapítványon keresztül is segíthetik!
Adószám: 18341577-1-03 (SZJA 1%), OTP Bank 11732150-20004374

*A kiadvány felelős szerkesztője: Dr. Zakar András elnök.
Szerkesztők: Dr. Ambrus-Ranga Júlia alelnök, Szombati Erika sajtóreferens*

Ez a dolgozat a kunszentmiklósi testnevelés és diáksport bő másfélszázados története első harmadának végéig, **idős Miklóssy János** működése kezdetéig tárgyalja részletesebben a címben foglalt témát. Az 1865-től 1922-ig tartó időszakot tekinthetjük tornatanításunk ős- és hőskorának, amely időszakról igen keveset tudunk, noha a kezdet sok érdekességet rejteget.

Testnevelésről, diáksportról is esik szó az 1876 és 1948 között megjelent iskolai évkönyvekben, bár ezek ma már nehezen hozzáférhetők. Viszont iskolai diáksportunk első aranykorát, Miklóssy szakmai tevékenységét unokája, **legifjabb Miklóssy János** 1998-ban földolgozta és kiadta, ezért a két világháború közötti időszakokkal már szűkszavúban foglalkozik a dolgozat. A második aranykor, a Damjanichos korszak, **Mózes Albert** munkássága az iskolai évkönyvek híján, és a korabeli sajtó csekély érdeklődése miatt lesz rövidebb. A közelmúlt, az utolsó harminc éves újbóli református, Baksays időszaknak szintén tömörebb összefoglalás jutott. Ezek az idők már új krónikásra várnak...

Kezdetek, hőskor - Bónis Károlytól Radványi Ottóig

A hazai neveléstörténeti munkák szerint a 16-17. századi Erdélyben és a hódoltság területén a protestánsok kezdtek a diákok testi nevelésével foglalkozni, a királyi Magyarországon meg a jezsuiták. Talán **Comenius**, **Apáczai** szemlélete is ihlette az az első állami tantervet, az *1777-es Ratio Educationist*, amely egész fejezetet szentelt a témának. Beszédes módon indokolt a Ratio, amikor így fogalmazott: „A tanítási órák okozta csömör minden korban, de különösen gyermekkorban nagyon terhes és csaknem elviselhetetlen.”

A reformkor a nemzeti öntudat erősítésének szolgálatába állította a testnevelést és a sportot. 1847-48-ban **Kelemen Gergely** szentmiklósi professzorunk is részt vett azokon a protestáns tanítói gyűléseken, ahol téma volt az iskolai testnevelés.

Világos után **Haynau** az efféle újtó szándékú kezdeményezéseket is halálra ítélte. Viszont az 1850-ben törvénybe foglalt birodalmi tanterv, az *Entwurf* „a lehetőség szerint bevezetendő rendkívüli tárgyak” sorába emelte a testnevelést, amely gimnáziumokban a kiegyezés évében vált kötelező tárggyá, **báró Eötvös József** kultuszminiszter rendelete nyomán. Az elemi iskolákba az 1868-as népiskolai törvény vitte be a testi nevelés tantárgyat. A „felülről” jövő paragrafusok mellett inspiráló hatással működtek az iskolákra „alulról” ható erők is, az 1863-ban alakult Pesti Torna Egyletet (PTE) követő, sorra alakuló városi civil tornaegyesületek.

A szentmiklósi gimnázium életében az első nyomok visszavezetnek a 18. századba. Az 1767-es iskolai törvényeink témánkról így fogalmaznak a XXI. paragrafusban – eredetileg persze latinul: „Akik kimennek játszani, azok ne csatázzanak vagy birkózzanak, hanem labdázzanak vagy tekézzenek! A játékidőn kívül senki ne játsszon! A vétkes 10 dénárt tartozik fizetni. (Sok ez, vagy kevés? Nyilván sok, hisz mikor volt a diáknak fölös pénze, pláne büntetésre?) Az 1803-ban magyarul újra fogalmazott iskolai törvényünkben ez a passzus már kimaradt. Jó lenne tudni, vajon miért?

Torna ügyben a „nagy áttörés” nálunk az 1860-as évek közepén jött el. Az iskolai kéziratár rendezésekor előkerült néhány dokumentum a szerveződés időszakából. Egy - mai nyelven – civil kezdeményezésből született nyilatkozat az első fecske:

„A kunszentmiklósi gymnasiumban fölállítandó tornászati költségeinek fedezése. Hogy a kunszentmiklósi gymnasium az előhaladott kor igényeinek megfelelőleg e részben is rendeltetéséhez közeledjék, s hogy a hazai többi gymnasiumok és főiskolákkal lépést tartva, az ifjak testi ügyességének kifejtésére, az egészség előmozdítására, és a tanuló ifjak kedélyének elevenítésére és a tanulási kedv előmozdítására nagyobb mértékben hatasson, a dolog élére állók a tanári testülettel egyetértőleg a tornászati életbe léptetni – legalább lényeges részeiben célszerűnek tartották...”

A továbbiakban „a dolog élére állók” kijelentik, hogy mivel a fenntartó egyház most nem képes a gymnasium fejlesztésére újabb anyagi áldozatot hozni, ők aláírási ívet bocsátanak ki a támogatók számára, s ez mindazok számára nyitott, „...kik az ifjúság nevelését szívükön hordozzák.”

A kezdeményezés sikerét bizonyítja, hogy az iskolai testnevelés elindításáért létrejött Testgyakorlati pénztárba „egyesek adakozásából gyűjtés útján bejött . . . 40 frt.” Az 1867/68-as tanév a tárgyi feltételek megteremtésének éve. A fenntartó átadja az iskola melletti üres telket (a későbbi leánykollégium helyét) tornakert céljára. Elkészülnek a tervek, megkötik az építkezési szerződést **Balogh Gábor** ácsmesterrel „a felállítandó testgyakorló”, vagyis a tornakert (akkori nevén még gymnastika is) ács munkáira, a különböző tornaszerek, mint korlát, gerenda, mászókötel, húzókötel stb., és a kerítés elkészítésére, 120 Ft-ért. Az újabb adományok fedezik a kiadásokat.

A következő tanévben a tantestület bevezette a tornát „kötelezett melléktantárgyként”. 1868 tavaszán már az új tornakertben tarthatta az órákat **Bónis Károly**, a fiatal mennyiségtan tanár, aki vállalkozott az új tárgy tanítására.

A tanulók évi 1 Ft tanítási díjat fizettek, ebből fedezték a tanár munkadíját. Fölmentést testi fogyatékoság vagy szegénység címén lehetett kérni. Nem fizettek az év közben kimaradók sem. A „kasszát” **Szikszay Gusztáv** igazgató kezelte, ő vezette a nyilvántartásokat is.

A második tanévben Bónis tanár úr megrendelte a *Honvéd* című kézikönyvet a fegyveres gyakorlat tartásához, csináltatott 24 db fapuskát, és elkészült egy „ugró ló” is. A tanév végén pedig már vizsgagyakorlatokat is bemutattak a tanulók.

Bónist 1870 ősztől a nagykőrösi református főgymnasium hívta meg tanárának. **Mészáros János** tanár vette át a torna tanítását, és folytatta 1874-ig. Mivel az alkalmi adományok mindig bizonytalanok, kedvező megoldást jelentett a tassi öregdiák, **Bernáth György** 1871-ben létrehozott Testgyakorlati alapítványa 600 Ft-os alaptőkével.

Az 1874/75-ös tanévtől 1902/3-ig, közel harminc éven át **Györe Dániel** kántor tanította az ének mellett a testgyakorlatot is. A tárgy neve előbb tornászati, majd állandósult a testgyakorlat, az 1890-es évek elejétől pedig a torna vált szokásossá.

Álljon itt néhány jellemző adat, hagyomány és újítás az emberöltőnyi időszak évkönyveinek tudósításaiból!

Az 1880-as évektől visszatérő költségként jelentkezett a tornaszerek és eszközök gyakori javíttatása, olykor cseréje. 1889-ben például: „A nyári torna használt darabjai

kijavították s két új korláttal, körhintával, ingó fenyővel, körfutólabdával(?), ugró-mérczével, 25 pár falábbal és 50 darab fabottal, dobbal s zászlóval láttatott el ...”

A felügyeleti szervek visszatérő, megoldást követelő problémája a téli tornaterem hiánya. 1882-ben erről így nyilatkozik az igazgató: „... a téli helyiség hiányában csak ősszel s a kedvező tavaszi napok eljöttével” tartják meg az órákat. Igaz viszont, hogy „...itt a vidéken minden bokorban, minden élőfában egy-egy eszköz kínálkozik, a testedzésre, s növendékeinknek mozdulata is elárulja, hogy nyoma sincs a beteges idegességnek, a túlérzékeny izgatottságnak s a testi satnyaságnak.”

Néhány évvel később, 1891-ben újabb komoly érvvel próbálják kisebbiteni a tornaterem hiányát: „Igaz, hogy a fedett tornahelyiség hiányában a testgyakorlás télen át szünetel: de ekkor ott van az izmok erősítésére közvetlenül a város alatt elterülő korcsolyapálya s tanítványaink az óráközi szüneteket is a fekvésénél fogva védett udvaron tölthetik. Itt az idő kinyíltával a rendszeres tornázás mellett alkalmat nyújtunk a szabad játékokra is...” 1895-re elfogynak az újabb érvek, marad a puszta ígéret: „A téli tornacsarnok építése a kormány sürgetése daczára idáig még elmaradt...”, de a szándék megvan rá, s a pénz is, csak hely kell. De megépül! (1931-re sikerült végre helyet találni. És meg is épült, de az már másik történet...)

1902-ben kibővítették a tornateret a Bakér irányában, és a szabadabb mozgásra, csoportos labdajátékok gyakorlására is alkalmas játszóteret alakítottak ki. Játzóterük ugyan az 1890-es évek közepe óta volt már a diákoknak az egyház fenntartásában lévő Öregtemető mellett, de az távolabb is esett az iskolától, és a tanári felügyeletet sem sikerült mindig megoldani.

Az 1883/84-es tanévtől már osztályozták is a tárgyat. A szülők körében népszerű volt az évenkénti tornavizsga. Az évváró után „nagy számú érdeklődő közönség jelenlétében” a növendékek általában „...dobszó mellett vonultak fel s közben hazafias dalok éneklésével végezték szabadgyakorlataikat és szertornázásaikat korláton, kötelen, póznán és körhintán, mászásban, ugrásban és vasrúdon forgásban.”

1902-ben a vizsgára az igazgatótanács két 10-10 koronás versenydíjat tűzött ki a nagyobbaknak, ill. két 5-5 koronásat a kisebbeknek. A negyedikesek magasugrásban, a harmadikosok távolugrásban, a másodikosok póznamászásban, az elsősök futásban versenyeztek.

A következő két évtizedben több fontos változás történt a gimnázium, a szülők, tanárok és diákok életében egyaránt, miközben a háttérben alapvető átrendeződéseket hozó, megrendítő események sora bolygatta föl a nemzeteket, s a magyarságot is. (Gondoljunk csak a világháborúra, a hazai forradalmakra és Trianonra!)

Az iskola az 1903/4-es tanévben 42 év után elköszönt Szikszay Gusztáv nyugalomba vonult igazgatótól. Az új igazgató, **Apostol Pál** vezette az intézményt a következő két évtizedben. Irányításával váltunk teljes, nyolc évfolyamos, érettségit adó főgimnáziummá az 1913/14-es tanévtől, és lányok is tanulhattak az iskolában, 1918-ban pedig elkészült egy négy tantermes új épület – benne egy kis szükség tornateremmel.

Az új direktor első intézkedései során 1903-ban Györe Dániel leköszönt a torna tanításáról. Feladatát **Kis Ödön** történelem - földrajz szakos tanár, református lelkész vette át.

Ettől kezdve az évkönyvekben *Testi nevelés* címszó alatt olvashatunk bekezdésnyi terjedelmű összefoglalókat a tárgyról.

Az új évszázadnak a tanulókra is ható, változó igényei új tartalmakat és új módszereket generáltak a testnevelés tanításában. Az órákon, és természetesen az ünnepélyes tornavizsgákon is, a növendékek hagyományos szabad-, sor- és rendgyakorlatai mellett föltűnt gimnasztikában a svéd torna és a „piramis” (vagyis a gúla), a szertornában nőtt a korlát és a „forgórúd” (nyújtó) szerepe, és bemutatottak botgyakorlatokat is. Atlétikában a sprintfutás, a magas- és a „hosszúugrás” mellett a „súlydobás” akadályfutás és a „pózna ugrás” (rúdugrás) is bekerült a tananyagba.

Változtak a délutáni játékszokások is. Divatba jöttek régibb és újabb labdajátékok, mint a méta és a labdarúgás, játszottak, „várban állós” csatajátékot, bakugrást, sudarazást, birkóztak, sárkányoztak, telente pedig az udvaron zajló hólabda csatákon túl „... a korcsolyázás sportját űzték csaknem kivétel nélkül a növendékek.” A gimnázium ötholdas jégpályája mellé „a városi közönség körében működő korcsolya egyesület díszes pavilont emelt”, és „...a városi intelligens publikummal együtt korcsolyázott – egy-kettő kivételével – majd minden tanulónk.”

Az 1910/11-es tanévi értesítő közölte a tornavizsga programját: 1) Felvonulás dobzóra, 2) Ének, 3) Menetgyakorlatok, 4) Ének, 5) Szabadgyakorlatok, 6) Ének, 7) Szergyakorlatok, 8) Versenyek: magas ugrás póznával, 9) Futballozás 7 -7-es csoport, 10) Nagyméta 8 –8-as csoport, 11) Ének, 12) Elvonulás. Talán épp ezen a ponton érjük tetten Kun-szentmiklós első „hivatalos”, népes közönség előtt játszott futballmeccsét!

Az 1912/13-as tanév újabb jelentős változásokat hozott. Bekerült például a mozgásos foglalkozások közé a tánctanulás – nem véletlenül. Ettől az évtől járhattak lányok is a gimnáziumba, **Baksay Sándor** püspök, az iskola későbbi névadója engedélyével. A koedukált tornaórákat is a lányokhoz alakította át Kis Ödön: „svédrendszerű szabadgyakorlatokkal és felvonulásokkal, az ugrások különböző neveivel és a függési gyakorlatokkal, mint a melyekben – nagyobb testfejlesztő voltuk mellett – leánynövendékeink is részt vehettek” A délutáni játékfoglalkozásokon a lányok magyar labdajátékokat játszottak. Két évvel később pedig a tornavizsgán már „közkívánatra ötletszerűleg a leánynövendékek is... versenyre bocsátkoztak. Magasugrásban győztes **Fodor Mária**, mászásban **Kis Margit** és **Teischler Sarolta**.” Íme, első leány iskolabajnokaink!

Az I. világháború éveit súlyosan megviselték a gimnáziumot is. Tanárok, diákok kerültek ki a frontra, estek el vagy kerültek hadifogságba. A háború a testnevelés tanításán is nyomot hagyott. Kis Ödön 1915-ben elhagyta az iskolát, utóda a tornatanításban **Várady István** ógörög–latin szakos tanár lett. A tornaórákon „főleg a minis-terium által kívánt katonai gyakorlatok tanítottak”, továbbá kirándulásokat szervezett a tanár, amelyeken menetelések váltottak játék délutánokat. Az 1916-os tornavizsgáról jegyezte föl az évkönyv az első mért eredményeket: magasugrás - **Kiss István** (130 cm) „hosszú-ugrás” - **Várkonyi Bálint** (420 cm)

A két utolsó, tanár- és tanulóhiányos háborús esztendőben már összevont tornaórákat szervezett az iskola. Heti két órás katonai előkészítő tanfolyamokat is tartottak, amelyek

vezető tanára Várady István volt, segítői pedig szabadságos vagy sebesült tanítók, illetve az iskola katonaviselt diákjai. (Pl. **Téti László** zászlós.) 1918 áprilisában a fiúk egész napos kirándulás keretében 30 km-t gyalogoltak, miközben eljutottak a tassi Duna-ághoz, és átmentek a Csepel-sziget csücskébe is.

Az 1918-21-es összevont értesítő *Testgyakorlás* rovata szerint a zavaros időkben előbb Várady István, majd Várady mellett **Bodolay Jenő** (mérten – szabadkézi rajz) tanár tanított. Az iskola akkor már törekedett „állandó tornatanítói állás szervezésével... a test-edzés ügyét rendszeresebbé tenni.”

Az 1920/21-es tanévben a minisztérium **Radványi Ottó** okleveles tornatanítót küldte iskolánkba testnevelést tanítani. A tornavizsgán új elemként szerepelt tornaverseny és vívóverseny is. Radványit egy tanév után elhelyezték, így az 1921/22-es tanévben a tornaórákat **Csikós György** (magyar–német), **Gaudi Árpád** (mennyeségtan–természettan) és **Herbály Gyula** (latin–ógörög) hadviselt tanárok osztották el.

Az első „aranykorszak” – Id. Miklóssy János, „Az ország legjobb testnevelője”

A trianoni trauma egyik remélt gyógyírjaként az 1921-ben hozott testnevelési törvénytől azt várta a kormányzat, hogy a békeszerződésben leszorított katonai létszám és általános hadkötelezettségi tilalom ellenére valamilyen rejtett utánpótlást lehet előteremteni, de legalábbis eredményesebb lehet a fiatalság fizikai felkészítése. (Ebből a törvényből eredt később a leventemozgalom.)

Így állt a testnevelés ügye a kunszentmiklósi református gimnáziumban, amikor 1922 őszén idős Miklóssy János okleveles tornatanár iskolánkba került. 42 éves volt, 22 éves tanári tapasztalattal, amelyet hat iskolában szerzett meg. Unokája szerint igazából nem vándormadár volt, hanem kereste a helyét, kereste azt a közeget, amelyben otthonra lelhet. A pálya második 22 évét nálunk töltötte, haláláig tartó alkotó munkával. Hazatalált.

Szakmai céljai, eredményei eléréséhez olyan tárgyi, infrastrukturális háttérre volt szüksége, amelyek az ő érkezésekor itt még egyszerűen nem léteztek. Ezek fokozatos megvalósításáért lárma és feltűnés nélkül, csöndesen, de szívósan, kitartóan dolgozott, ha kellett, küzdött, kitűnő szervezőkészséggel volt képes sokakat – köztük fontos személyiségeket – meggyerni, mozgósítani, döntésekre tettekre készíteni.

Tizenöt éves működése után az évkönyvben így foglalta össze a testnevelés és a sport másfél évtized alatt megteremtett tárgyi feltételeit:

„Van az iskolának 200 m² területű lakkozott, hajópadlós tornaterme. Kisebb játékokra alkalmas cca. 2000 m² udvara és a gimnáziumtól 5 percnnyire fekvő 4 és fél katasztrális hold nagyságú kiépített teljes 400 m. futópályás sporttelepe. Az öntözés céljára van a telepen 9 fúrt kút, 1 kézi szivattyú és 1 benzinmotoros szivattyú. Van a telepen egy 32 méter hosszú épület, amelyben 1 szoba-konyhás lakás a felügyelőnek áll rendelkezésére, aki állandóan ott tartózkodik és karban tartja a pályát, tisztán az öltözőket. Van szertárszoba, 1 férfiöltöző zuhanyokkal és mosdókkal, lábmosóval, padokkal és kis ruhaszekrényekkel felszerelve. 1 női öltöző mosdókkal. Két tenispálya. A telep oly közel van, hogy diákjaink még a tornaórák keretében is kijárhatnak. A teljes méretű 400 méteres salak futópályán

kívül van 2 dobókör, 1 gerelyhajító pálya, 1 ugrópálya, 1 rúdugrópálya. A tér belseje 64X100 méteres futópályát képez.

A községnek közvetlen a gimnázium mellett van egy 33'3 méteres sportuszodája, amelyet jó időben még a tornaórák alatt is használtunk."

Miklóssy érkezésekor a főntebb soroltakból ennyi volt meg: „kisebb játékokra alkalmas cca. 2000 m² udvara...” A különbözet másfél évtized munkája, amelynek fáradhatatlan előmunkása ő volt. Meghonosította iskolánkban a modern testnevelést, a módszeres sportoktatást, a tömegsportra építkező diák versenysportot. Délelőtt tanított, délután edzéseket tartott a maga alapította sportkörben, vagy tömegsport versenyeket, osztályok közötti futó stafétákat szervezett. Átformálta az addig szent tehénként kezelt tornavizsgát. Minden decemberben szervezett egy téli díszturnát a teremben, júniusban pedig egy 9-12 számból álló, atlétikai versenyt a sporttelepen.

Szívós munkával fölépítette az első ütőképes atlétikai iskolaválogatotat 1925 és 1933 között. Tanítványai 1925-ben nyerték az első érmeiket, majd 1931 és '33 között háromszor lettek országos csapatbajnokok, a Szent Imre-vándordíj büszke birtokosai. Ezekért 1931-ben az ország legjobb testnevelő tanára címet kapott Miklóssy, 1933-ban pedig a mi pályánkon rendezték az országos KISOK döntőt. Ezen jelen volt a kunszentmiklósi származású **dr. Kelemen Kornél**, az Országos Testnevelési és Sporttanács (OTT) elnöke, Miklóssy tevékenységének egyik legfőbb támogatója.

Hogyan sikerülhetett mindez ebben a kis vidéki iskolában? A legtöbb csapatszámban (váltók, ötfős ugró- és dobócsapatok) értékes helyezéseket, pontokat szereztek a mieink. Atlétikánk nem volt féloldalas, legalább egy kicsit mindenben jók voltunk. És ezt hogy értük el? Köszönhetjük az iskolán belüli tömeges sportolásnak, meg annak, hogy a diákok - szerették a tornaórákat...

A harmincas évek közepétől az úszás fölzárkózott az atlétika mellé. Az első falusi sportuszodában megint a tömegesítés érvényesült: „Múlt évben 63-an tanultak meg úszni, úgyhogy iskolánk tanulóinak 94%-a tud úszni.” - jelenti elégedetten az egyik évkönyvben a tornatanár. Országos szinten is eredményes úszócsapatot formált, miközben alakulóban volt ismét egy erős atlétacsapat. 1939-ben és '40-ben az atléták ismét országos bajnokok, és Miklóssy kinevelt közülük **Csányi György** személyében egy válogatott, későbbi sztáratlétát. Eközben az úszók is igen sikeresek, 15-18 éves úszóink, a gimnazista lányok és fiúk felnőtt csapatokat vertek sorra, és 1942-ben **Józsa Sándor** személyében már közülük is kikerült egy válogatott úszó. Őt Pest ostromakor légítámadás pusztította el. Csányi az 1950-es években olimpiai bronzérmes és Európa-bajnok lett, épp úgy, ahogy a távolugró **Földessy Ödön** is, akivel alsós kisdíák korában Miklóssy tanár úr szeretettette meg az atlétikát. Tanítványai nagy sportsikereit idős Miklóssy János már nem érthette meg. 1944 áprilisában otthon aludt el örökre. 63 éves volt. Haláláig tanított...

Itt kell megemlítenem egy unikális dokumentumot, amely ifjú **Kövendi Dénestől** került a közvetítésemmel a gimnázium gyűjteményébe. Ezt az osztálykrónikát az 1940-ben érettségizettek vezették negyedikes koruktól. Ebbe az osztályba járt többek között **Dankó Imre** néprajzos, **Varga Domokos** író, a könyvtáros **Kövendi** és a későbbi kiváló sportoló,

Csányi György is. Az osztály életéből vett epizódok közt szerepel több sport tárgyú tudósítás is, pl. focimeccs atlétikai verseny stb.. Különösen érdekes az a jégkorong mérkőzés, amelyet 1937 januárjában, ötödikesként vívtak, és nyertek meg a hatodikosok ellen. A csapatban egyébként játszott **Csányi György** is.

Amikor idős Miklóssy János meghalt, már vége volt a tanévnek. A bevonuló németek elintézték. Majd új tanév indult, azt meg a bevonuló szovjetek tették tönkre. De az élet nem állt meg, az iskola elszámolt a veszteségeivel, és folyt tovább a tanítás. Ám az 1945 után kezdődő közel fél évszázadról sajnos elég kevés az érdemi információnk, hiszen a legfőbb forrásnak számító iskolai évkönyvek kiadása megszűnt. Csak a leglényegesebb dolgokról, történésekről vannak hézagos ismereteink. Drasztikus fordulatot hozott 1948-ban a református gimnázium államosítása, amit újabb két évvel később névcsere követett: Baksayról Damjanichra változott az iskola neve.

Az 1944-ben Miklóssy örökébe lépett **Jakab József** hét év után már a Damjanichból távozott Miskolcra. Míg Jakab a kosárlabdát honosította meg, utóda, a mindössze egy évet itt töltő **Hornyik Károly** futballista volt, a községi csapat kapusa. (E sorok írója akkoriban, alig tíz esztendősen reménybeli Grosics-utódként mint labdaszedő többször láthatta hátulról 'Karcsi bá' remek robinzonádjait, de sajnos gyermektegy potyázásait is...) Persze az atlétikai pályát meg az uszodát vétek lett volna kihasználatlanul hagyni, így itt is és ott is folyt a munka, nemcsak az órákon, hanem az edzéseken, s olykor a versenyeken is, de – nem Miklóssy tanár úr hófokán és szintjén. Igaz, születtek szép eredmények is, mint pl. Mózes Albert végzős diák iskolacsúcsa a 400 m-es síkfutásban, amit a tanítványainak évtizedeken át sem sikerült megjavítaniuk...

Hornyik Sztálinvárosban folytatta pályafutását, utódai pedig ketten dolgoztak párhuzamosan egy tanéven át: a lányokat **Szűcs Magda** tanította, a fiúkat pedig Mózes „Buci”, aki érettségi után főiskolára került, majd 1953 szeptemberében hazatért testnevelést tanítani az alma materbe. Ő volt az első kunszentmiklósi, saját nevelésű tornatanár az iskolánkban.

Miklóssy tanította őt, mint kisdíákot, igyekezett is a nyomába lépni. Ifjúi hévvel látott munkához. A labdajátékok közül a kosárlabdát kedvelte, és kedveltette meg diákok nemzedékeivel, de a „fő száma”, favoritja az atlétika volt. Egy bő évtizeden át fültönő eredményességgel teljesítettek tanítványai az atlétikai pályákon. Amihez példaképének kellett, az neki két évébe került mindössze: 1956-ban már nemcsak országos középiskolai bajnok atlétája volt, hanem ez az atléta, **Nagy Zsigmond** súlylökő néhány év múlva válogatott, s hamarosan Európa-csúcstartó, a tokiói olimpia ötödik helyezettje lett, később a gödöllői agráregyetem testnevelési tanszékvezetője.

Mivel a fiú csapat összetettben negyedik helyet ért el, hamar rátalált a *Népsport* a fiatal tanárra és a nem sokkal fiatalabb neveltjére. 1956 júniusában terjedelmes cikk foglalkozott velük, amely a címében a gimnáziumban folyó eredményes sportmunkát emelte ki. A megye pedig díszoklevéllel ismerte el Mózes Alberték munkáját.

Persze a csapatra is erősen „rádolgozott” Mózes tanár úr. Az ötvenes évek közepétől egy évtizeden át a megye legjobbjai közt szerepelt a szentmiklósi Damjanichos

atlétacsapat, miközben ötször lett megyei első, és országos szinten is helyezésekben megmutatkozó szép eredményeket értek el nemcsak a fiai, hanem a lányai is.

Fontos sportéve volt az iskolának az 1959-es. Ekkor a mi pályánk adott helyet a megyei atlétikai versenynek. Erről **Petróczi Sándor** (Tojás), harmadikos gimnazista kalapácsvető írt tudósítást a Népsportnak, amelyben beszámolt róla, hogy diákok és katonák egy hónapos kemény fizikai munkája tette versenyre alkalmassá tavasszal a hóolvadás nyomán vízzel borított pályát. Többünk tenyere emlékezhet még a pályamentési csatára, de a versenyen (alapos fölkészítés után) jutalmul büszkén feszíthettünk rendezőkként, és dolgoztunk, segítettünk két napon át, ahol és amikor kellett.

Legjobbaink az országos bajnokságon is helyt álltak 1959-ben. Két dobócsapatunk, a súlylökők és a diszkoszvetők ezüstérmeket szereztek, és a csapat egyik tagja, **Kovács Etele** súlylökésben negyedik helyezést ért el. Ő a TF elvégzése után ott maradt tanítani, és később a Testnevelési Egyetem rektor-helyettese lett.

Ebből az időszakból egyébként még egy többszörös válogatott, nyolcszoros (háromszor egyénileg és ötször csapatban) magyar bajnok atléta kikerült: a hosszú távú futószámokkal nem túl sikeresen kísérletező **Antal Andorban** testnevelő tanárának szakértő szeme látta meg a távgyaloglót. A középiskolai versenyeken ugyan a gyaloglás nem szerepelt, de Andor már gimnazistaként szorgalmasan rótt a köröket, indult ifjúsági versenyeken, majd Szegeden lett nyolcszoros magyar bajnok, válogatott gyalogló, később válogatottakat nevelő sikeres edző, aki 76 évesen is olimpikonokkal dolgozik.

A „csúcson”, az 1960-as országos bajnokságon két aranyat, egy ezüstöt és két bronzot szereztek diák atlétáink. Nyert a súlylökő csapat, és első lett – meggyőző fölényrel – az ötpróbázó **Németh József**, aki kalapácsvető középiskolai válogatottként is helyt állt, és akiből először testnevelő tanár, később meg Liszt-díjas operaénekes, az Operaház tagja lett.

Az atlétika a hetvenes évek elejére lassan „elfogyott” a Damjanichban, a korszerű városi pályákon nevelt riválisok egyre jobbak lettek, nálunk meg vészesen fogyott a fiúk létszáma az iskolában. Még 1972-ben is legalább megyei 6. helyen végeztünk csapatban, aztán – sokáig semmi. A mind inkább fáradó Mózes tanár úr kapott ajándékba a sorstól még egy kései esélyt, és ő élt is vele. Osztályfőnökként 1984-ben akadt egy tehetséges második „fia”, aki országos serdülő bajnok lett – birkózásban. A „kis” **Takács Ferenc**, akinek az édesapja is remek atléta volt a hatvanas évek elején, jó messzire ellökte a súlygolyót. Az osztályfőnöke rávette, hogy induljon el még egyszer az országos serdülő bajnokságon, de most súlylökésben. Feri elindult és országos bajnok lett. Ráadásul **Jó tanuló, jó sportoló** országos elismerést is szerzett abban az évben. Két egymástól elég távol eső sportágban országos bajnoki címet elérni – nem szokványos történet a 20. század végén. Mózes Albertnek pedig ez a szakmai siker volt a hattyúdala, betegségektől megviselve 1988-ban befejezte tanári pályafutását.

1962-től szűk évtizeden át kollégája lett **Szentpéteri Klára**, aki a TF elvégzése után (közben válogatott kerettag volt ritmikus sportgimnasztikában) került Kunszentmiklóásra, ahol fiatal tanárként elsősorban a lányok mozgáskultúrájának javítása terén tette le névjegyét.

Mózes Alberthez 1974-ben csatlakozott egy korábbi tanítványa, **Toponáry András**, aki atléta volt és focista, és aki az 1980-as években eredményes leány röplabda csapatot nevelt a gimnáziumban. Volt akkoriban egy másik sikersportágunk, az asztalitenisz. Volt hagyománya ennek a sportnak a gimnáziumban. (Talán még emlékszünk rá néhányan, hogy diáktársunk, **Bálint Zoltán** hogyan „bemutatózott” 1960-ban a fiúkollégiumban a sokszoros válogatott Faházi Jánossal, a bohém „Janikával”. És talán még emlékszünk **Poór Évára**, aki szintén a fiúkollégiumban kezdett ütögetni (hisz ott lakott a családjával), és aki csak azért nem lett diáktársunk, mert általános iskolásként elvitték a Fradiba, és onnan lett ő is sokszoros válogatott sportolóvá.

A fiúkollégium egyik nevelőtanára, **Vörös János** kezdte (újra)szervezni a kollégiumi, a gimnáziumi és a falusi asztalitenisz életet az 1970-es évek elején. Ennek az lett az egyenes következménye, hogy az 1970-es, '80-as években másfél évtizeden át mind magasabb színvonalú szakosztály épült, a gimnázium játékosaira támaszkodva. A nyolcvanas években NB II-es női csapat versenyzett itt, és a megyei középiskolai bajnoki címeket mindkét nemben évről évre besöpörtük.

Ha már fiúkollégium, azt se feledjük, hogy **Toma János** igazgatóval az élen ők lettek a „felelős” igénykielégítői és szervezői minden rendű és rangú futballkedvelő gimnazista labdakergető vágyainak.

Ha viszont futball, akkor idézzük föl sok-sok gimnazista sporttársunk emlékezetét, akik nem igazán érezték volna jól magukat a mindenféle kosarasok és atléták világában, ha nem lett volna a helyi futballcsapat, ahol nem kevesen kergettük a labdát boldogan akár az ifiben, akár a felnőtt csapatban. És ha idáig is eljutottunk, nem hagyhatjuk említetlenül **Dobos József** tanár urat, Dobos Jóskát, aki ugyan nem tanított a gimnáziumban, de sokunk igényes általános iskolai testnevelőjeként készített föl nemzedékeket arra, hogy a gimnáziumi tornaórákon is helyt állhassunk majd. Délutánonként pedig mint játékostárs, majd edző készített föl a hét végi nagy meccsre, amelyeknek szinte mindegyike "sorsdöntő" volt.

Újra református az iskola – a rendszerváltástól napjainkig

Az utolsó harminc évről már csak vázlatosan – és megint a segítséget nyújtó helyi forrásokból. 2009-ben kiadott az iskola egy újabb évkönyvet az 1989 és 2009 közti két évtized történéseiről, amelyben az 1994-ben érkezett **Szolnoki Attila** szaktanár állította össze az iskola testnevelési és sporteseményeiről, eredményeiről szóló fejezetet. Végül e pillanatban kéziratos formában várja a megjelenést az intézmény legutóbbi évtizedének története, benne az 1990 óta itt tanító **Pálinkó Gábor** összefoglalójával.

A legfontosabb szervezeti változások 1990 és 1992 között történtek: előbb elindult a nyolc évfolyamos gimnáziumi képzés, majd ismét reformátussá lett az iskola. Időközben általános iskolai képzés is indult, és ma már 12 évfolyamos az intézmény, hatéves kortól, kisiskolától az érettségiig terjed ki a nevelés, tanítás – értelemszerűen a testnevelés tantárgyban is. (24 osztály, 635 diák – hat testnevelő!)

Az átszervezésekkel járó létszámbővüléshez a létesítményi háttérrel is biztosítani kellett. Az 1994-ben átadott, Miklóssy Jánosról elnevezett városi sportcsarnok, és a gimnázium régi tornaterme mellett 2015 óta rendelkezésre áll egy újabb saját tornaterem is, és ezeket a

több mint ötszáz diák napról napra meg is tölti. Természetesen nőtt a szaktanárok száma is, ami erős szakmai, munkaközösségi tevékenységet, és optimálisabb feladatmegosztást is eredményezett. Az első új tanár, Pálinkó Gábor a kosárlabdázásra kíváncszó diákok kedvében járt azzal, hogy újra „mederbe terelte” ezt a bűvópatakként köztünk élő sportágat.

A diák versenysportban lényeges változás, hogy az állami versenyeztetés mellett, párhuzamosan zajlanak a felekezeti sportversenyek is. Hamarosan éppen a kosárlabda lett a sportági „húzóágazat”, a különböző korcsoportokban előbb a lányok, majd a fiúk sorra nyerték a megyei, illetve a református országos bajnoki címeket. Egy-egy jó összetételű csapat pedig országos döntős is tudott lenni, a legjobb négy vagy nyolc közé bejutva, de egy bronzérem is született, 2000-ben pedig a 12 éves fiúk országos diákolimpiai bajnokok lettek. 1994 óta **Szolnoki Attila**, majd 2002-től **Czapáry István** testnevelők is erősítették a kosárlabdázás szakmai vezetését.

2001-től **dr. Tóthné Ruzsa Irén** tanárnő a leány testnevelés és a leány diáksport területén hozott újat. Ő a lányok röplabda csapatait szervezte meg, és értek el együtt több szép sikert – elsősorban a református középiskolák bajnokságában.

Domján Ferenc magyar szakos tanár, hosszútávfutó egy évtizeden át segített be a testnevelőknek azzal, hogy erős, ütőképes távfutó csapatot verbuvált és versenyeztetett – országos szinten is eredményesen.

Meg kell még emlékeznünk a **Bege Márton** általános iskolai tanár kolléga által edzett illetve menedzselte sakkozóinkról, akik 1997 és 2001 között a korosztályos országos bajnokságokon és nemzetközi versenyeken is eredményesen szerepeltek, de az utódaik is helyt álltak, elsősorban a református középiskolák versenyein. Ugyancsak „peremsportág” lett az asztalitenisz, de a művelői lelkesen dolgoznak, és a megyei illetve a református versenyrendszerben általában jelen vannak, és eredményeket is hoznak.

A testnevelő tanárok rendszeresen szerveztek ebben az időszakban úszótáborokat, sítáborokat és nyári evezős vízitúrákat is, továbbá működött az iskolában egy gyalogtúrákat szervező természetjáró kör is, legutóbb pedig a túrakerékpározás köszönt be az iskolába.

A 2010-es évtized különösebb változásokat nem hozott, a kollégák – kellő létszámbővülés mellett – végzik a szakmai téren ebben az időszakban újdonságként bevezetett mindennapos testnevelést, illetve a sajátos pedagógiai tevékenységet igénylő alsó tagozatos korosztály sportoltatását, versenyek szervezését.

Rendszeresen érettségiznek emelt szinten ma már a diákok testnevelésből is. Ennek előkészítése és a vizsga lebonyolítása a 2004 óta iskolánkban működő **Szigeti Csaba** vállalt és rendre jól teljesített feladata.

Az iskolai sportversenyek terén a hagyományos sportágak mellett előretörő tendenciájú a leány és fiú futsal, illetve új szintet hozott az **S. Szabó István** városi törvívó edző által felkészített versenyzők részvétele a diák versenysportban. **Szemes Gergő** nyolcadikosként törvívásban kadet magyar bajnok lett. Pestre került gimnáziumba, 2019-ben már az FTC sportolójaként lett kadet egyéni Európa-bajnok. A magyar vívósport nagy ígérete.

Itt tartunk most, a 21. század második évtizedének végén. Ha áttekintjük a 341 éves kunszentmiklósi gimnázium történetének második felét, azon belül a testnevelés és diák-sport alakulását, változásait 1868-tól napjainkig, azt hiszem, nem kell szégyenkezniünk. Sőt!

Igaz, jelen pillanatban nehéz időket élünk, olyan helyzetbe kerültünk, amelyből most még nem igazán látjuk a kiutat. Mégis reménykedünk. Erősítse a reményünket e sorok olvasásakor, hogy a testnevelés egészségszolgáló emberi tevékenység.

Maradjunk otthon – de tornázzunk sokat!

Kézírtos források:

Iratok a testnevelés tanítás kezdeteiről a kunszentmiklósi református gimnáziumban (6. Doboz)

Bakéri Krónika 1935 – 1940 (Az 1940-ben érettségizett gimnazisták osztálykrónikája, kézirat)

[Baksay Sándor Református Gimnázium és Általános Iskola Jubileumi Évkönyve. 2009 – 2019. (Szolnoki Anita szerk. Kunszentmiklós, 2019) Szerkesztés alatt!]

Nyomtatott források:

A Kunszentmiklósi Református Gimnázium Értesítői. 1876 – 1949

Illyés Bálint: A kunszentmiklósi gimnázium három évszázada, 1679 – 1979 (Kunszentmiklós, f1978)

Dr. Miklóssy János: Egy kiváló testnevelő tanár emlékezete (Sorok idős Miklóssy Jánosról) ([Kunszentmiklós], 1998)

Baksay Sándor Református Gimnázium és Általános Iskola Jubileumi Évkönyve. 1989 – 2009. (Derecskey Imre szerk. Kunszentmiklós, 2009)

Elektronikus források:

Arcanum – Hungaricana Közgyűjteményi Portál: Bács-Kiskun Megyei Népújság/Petőfi Népe Sportrovat, 1950-től (<https://hungaricana.hu/hu/>)

Arcanum – Digitális Tudománytár: Nemzeti Sport/Népsport/Nemzeti Sport, 1905-től (<https://adtplus.arcanum.hu/hu/>)